

Historieklubben hade en exkursion till Porkala torsdagen den 11.6. med temat Porkalaparentesen september 1944 - januari 1956.

Bengt Olof Wikström berättade i bussen om sina upplevelser på 1950-talet. Familjen flyttade till Fagervik i Ingå under parentesen och i januari 1956 när familjen återvände fanns det inga byggnader kvar - endast jordkällaren.

"Vi pendlade med traktor den 30 km långa vägen från Fagervik till hemgården Botans. Vi hade med oss mat för 3-4 dagar. Vi fick övernatta i något grannhus. Första sommaren gick åt till att hugga ner 5-10 meter hög al- och björkskog som fått växa fram på åkrarna. Den andra vintern högg vi stock som sågades till virke. På sommaren 1957 byggdes ett lider och en bastubyggnad med kok- och övernattningsmöjligheter. En del av åkerarealen plöjdes och såddes. Tredje sommaren gick åt till att få resten av åkrarna i brukbart skick. 1959 byggdes sedan bostadshuset på den gamla granitsockeln."

Kommentarer av Carl-Fredrik Geust:

Vid hjältegravnen utanför Kyrkslätt kyrka välsignades den 10 september 2022 den Kyrkslätt-bördige spaningsflygaren löjtnanten Håkan Strömberg, som hade försvunnit med sitt Gladiator-jaktplan i norra Östskarelen den 7 april 1943. Redan år 2020 hade en rysk efterletningsgrupp hittat vraket av ett Gladiator-plan med flygarens stoft, vilket meddelades till den avtalsenliga samarbetspartnern Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys. Sedan den stupade Strömberg (på basen av vederbörligt DNA-test med referensprov från hans släktingar) slutligt identifierats samt alla övriga formaliteter ordnats, kunde den militärt stramt hållna välsignelseakten hedras av en överflygning av ett Hornet-jaktplan.

(se: <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000009060651.html>)

Den bäst kända sovjetiska porkala-bon var långdistanslöparen Vladimir Kuts, som inledde sin idrottskarriär genom att springa fram- och tillbaka på klippön Makilo ("utanför Tallinn!") där han tjänstgjorde som värnpliktig sedan hösten 1945. Det bästa han visste var att hämta posten från Kyrkslätt, då han fick ta ut stegen ordentligt mellan Porkala udd och kyrkbyn. Han vann snart garnisonsmästerskapet i terränglöpning 1948 (trots att han inte hann byta, utan sprang i sin tunga matrosuniform), blev sedan stamanställd (dvs fick träna på tjänstetid). År 1952 tränade han flitigt för att komma med i det sovjetiska landslaget vid Helsingfors-olympiaden. Kuts lyckades tyvärr inte, utan var tvungen att lyssna till radioutsändningen hur Emil Zatopek vann guld på "hans" sträckor, 5.000 och 10.000 meter. Han fortsatte med löpträningen, och satte snart nya världsrekord på dessa sträckor, och blev dubbel guldmedaljör i Melbourne-OS 1956. Då Kuts idrottskarriär småningom blev känd i Kyrkslätt, var man intresserad att inbjuda honom som hedersgäst till invigningen av den nya centralidrottsplanen i Kyrkslätt, men det framgick att Kuts hade avlidit redan år 1975 (troligen på grund av överdoser doping-preparat, vars risker man då ännu inte riktigt kände till).

Vid det sovjetiska gravmonumentet i Kolsarby längs Obbnäs-vägen finns förutom ca 500 namngivna gravar för militär- och civilpersoner som avlidit i Porkala-området 1944-1956, har för några år sedan tillagts tre stora svarta gravstenar med inristade namn på besättningsmedlemmarna i tre sovjetiska ubåtar M-97, Štš-311 och Štš-304, som förliste i Finska viken hösten 1942, sedermera lokaliserade av dykareexpeditioner på 1990-talet. Trots att dessa ubåtsbesättningar inte har någonting att göra med Porkala-området, har sovjetambassaden tydligen önskat att också de skall få en viloplats i Kolsarby.

General Kabanov – Porkala-basens sista kommendör
Generallöjtnant Sergej Kabanov (1901-1973) fick som Porkala-marinbasens sista kommendör uppgiften att överlämna basen till de finländska myndigheterna den 26 januari 1956.

Foto: Alamy Stock Photos

Kustartilleriofficeren Kabanov hade tidigare varit kommendör för den sovjetiska marinbasen i Hangö, därifrån han evakuerades till Kronstadt med en av de sista evakueringskonvojerna i början av december 1941.

Därefter tjänstgjorde Kabanov under det sk. Stora fosterländska kriget 1941-1944 vid vid Norra (Ishavs-) flottan på Kolahalvön. Enligt uppgift ställde han sig mycket kritiskt till återlämnandet av Porkalaområdet till Finland. Sommaren 1955 höll man på att bygga en atomkrigssäker kommandobunker djupt under Obbnäs marinbas ("Kabanovs bunker"), vars konstruktion avbröts (och senare utnyttjades av finländska myndigheter). I protest påstås Kabanov ha avgått med pension efter sin återvändning till Sovjet 1956.

Kabanov skrev därefter två memoarer, den första boken om Hangö-marinbasen 1940-1941, och den andra boken om striderna vid Ishavet 1941-1944, men publicerade aldrig några minnen om sin tid i Porkala.

Formellt var Porkalarentesen en fråga om en arrendering (årshyra ca. 1 miljon euro/år i nutida pengar).

Tack vare en mycket avancerad radioalyssning var Finlands försvarsmakt och statsledning mycket bra på kartan om vad som skedde på Porkalaområdet.

"Världens längsta järnvägstunnel" från 1947 framåt: tågtrafik tilläts under strängt kontrollerade former - vagnarnas fönstertäcktes med stålluckor och sovjetiska soldater övervakade tågen under hela resan. Vid gränserna byttes tågets lok.

I september 1955 lär J.K. Paasikivi ha sagt: jag har gjort sju resor till Sovjetunionen och för första gången känner jag mig nöjd efter en resa.

Militärstrategiskt hade Porkalas betydelse avsevärt minskat p.g.a. moderna robotar.

Sovjetunionen försökte även stärka neutralitetssträvandena i Norge och Danmark.

Bl.a. vilka andra dolda motiv hade Kreml för denna gest ?

Presidentvalet 1956 förrättades genom elektorater som i tredje omgången vanns av Kekkonen med 151 röster mot 149 röster för socialdemokraten Fagerholm.

Socialdemokraten Tanner ansågs av Kreml vara opålitlig.